

İLKOKULLARDA ÖĞRENCİLERİN KONUŞMASININ GELİŞTİRİLMESİ
- ANA DİLİ EĞİTİMİNİN ESAS GÖREVİ OLARAK
IMPROVING STUDENTS' SPEECH IN PRIMARY SCHOOLS
- AS THE MAIN TASK OF MOTHER TONGUE EDUCATION

Maya KASIMOVA¹

ÖZET

Makalede Azerbaycan dili derslerinde ilkokul öğrencilerinin konuşmasının geliştirilmesi yollarından; insanın kültür ve intellektinin, şahsiyet olarak yararlılığının önemli göstergesi olan bağlantılı konuşmaya verilen teleblerden bahsedilmiştir. Günümüzde genel konuşma ve dil becerilerini şekillendirmekle öğrencilerin konuşma kültürüne sahiplenmesi için gerekli koşulların oluşturulmasının eğitim-terbiyede öncelikli konulardan olduğu vurgulanmış, bu alanda ilkokul öğretmenlerinin görevleri netleştirilmiştir. Öğrencilerin konuşmasını devletin koyduğu standartlar seviyesinde geliştirmek için ilkokullarda konuşma gelişimi üzere işe ciddi yaklaşmak, Azerbaycan dilinin eğitimi için bu konuda yapılacak çalışmaları sistematik ve planlı şekilde düzenlemek, öğrencilerin ilgi ve eğilimlerini dikkate alarak eğitim materyallerinin içeriğinde, biçim ve yöntemlerde rengarenkliyi sağlamak önemlidir. Öğrencilerin bağlantılı konuşmasını geliştirmek amacıyla onlarda "metin" kavramının esas yönlerini birleştiren bir takım becerilerin (bilgi-içerik becerileri, struktur-kompozisyon becerileri, uygun dil birimlerinin seçilmesi, yazı yoklama becerileri) şekillendirilmesinin zorunluluğu kaydedilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için farklı yönde görevleri içeren çalışma sistemi, öğrenciler için ilginç olabilecek didaktik oyunlar önerilmiştir. Bağlantılı konuşmaya shiplenme vazgeçilmez iş türü olarak kreatif, üreme, açıklama, yargı içerikli kinsanlar ve fantogramların rolü vurgulanmış, örnek olarak inşa konuları sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ana Dili, Eğitim, Öğretmen, İlkokul, Bağlantılı Konuşma.

ABSTRACT

In this article, the ways of improving the speech of primary school students in Azerbaijani language courses; it has been mentioned that the human culture and intellectual, usefulness as an important indicator of the usefulness of the speech given to the rabbit. It is emphasized that forming the necessary conditions for students to adopt a speaking culture by shaping their general speaking and language skills is one of the priority issues in education and training, the duties of primary school teachers are clarified in this area. To approach the work seriously for the development of speech in primary schools in order to improve students' speech at the standards set by the state, to organize the studies to be carried out in this regard for the education of the Azerbaijani language in a systematic and planned manner, taking into account the interests and tendencies of students in the content of educational materials, it is important to provide color and color in the form and methods. In order to improve the connected speech of the students, it is aimed to develop a set of skills that combine the essential aspects of the concept of "text" (knowledge-content skills, struktur- composition skills, selecting appropriate language units, writing skills) the necessity of shaping. The work system, which includes tasks in different directions to achieve this objective, didactic games that might be interesting for students have been proposed. Creativity, breeding, explanation, judgment, kinsan as an indispensable business tour and the role of fantograms is emphasized, construction issues are presented as examples.

Key words: Mother Tongue, Education, Teacher, Elementary School, Connected Speech.

Giriş

İnsan dünyaya konuşma yetenekleri ile göz açıyor. Çocukluk döneminden konuşmaya sahiplenmeye başlıyor, hayatı boyunca konuşmasını geliştirir: gerekli noktalarda doğru ve düzgün söz seçmeyi, zorluk yaşamadan cümle ve metin kurmayı, konuşma teneffüsünü, sesinin gücünü ve hızını, intonasyonunu kontrol etmeyi öğrenir. O, okuma ve yazma becerilerine sahiplenir - sözlü (akustik) dil işaretlerinden grafik (harfi) dil kodlarına geçiyor. Kısacası, her yaş dönemi çocuğun konuşmasının gelişimine ne ise bir yenilik katıyor. Konuşmaya sahiplenmede en önemli adımlar çocukluk dönemine rastlıyor.

¹ Dr., Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Email: maya0866@gmail.com

Tartışmalar

Çocukların konuşmalarının gelişimi, doğma dilin zenginliklerine sahiplenmesi onların şahsiyet olarak şekillenmesinin önemli göstergelerinden biridir. Asırlarca toplanan milli kültür incilerinin sindirilmesi öğrencilerin zihinsel, ruhsal, estetik gelişimi ile sıkı sıkıya bağlıdır ve onların dil eğitim-terbiyesinde öncelik olan konulardandır. Psikolog N.İ.Jilkin yazıyor: "Nutuk - intellektin gelişme kanalıdır... Dil ne kadar çabuk benimsenirse, bilgiye sahiplenme o kadar kolay ve dolgun olur" (Жинкин, 1999: 49).

Bugün talim-terbiye süreci öyle kurulmalıdır ki, büyümekte olan genç nesli yaratıcı etkinliğe hazırlasın, yüksek intellekte, araştırma ve soruşturma tefekkürüne sahiplensin. Modern okul çocuklara stereotiplerden uzak, standarttan kenar düşünmeyi öğretmelidir. Bu çalışmada öğrencilerin tefekkürünün gelişimi ve bir kimlik olarak oluşumu ile yoğun ilişkide gerçekleştirilen konuşma gelişimi büyük rol oynuyor. Nutuk - her bir insanın zeka ve kültür göstergesidir. İnsan fikrini ne kadar net, dolgun ve kapsamlı ifade ederse, o toplum için bir o kadar yararlı olur. Fakat, ne yazık ki, bazen sadece ilkökul öğrencilerinin değil, üst sınıf öğrencilerin, üniversite öğrencilerinin, hatta diplomalı ihtisas sahiplerinin konuşması listelenen normativlere cevap vermiyor.

Bulgular

Bu nedenle öğrencilere doğma dilin öğretilmesi ve konuşma gelişimi - günümüzde Anadil öğretimi metodikasının merkezi sorunlarından biridir. Bu mesele eğitimin bir sonraki basamaklarında öğretilen başarının zemini olan ilkökullarda özellikle keskin karakter alıyor. Öğrencilere kendi fikir ve duygularını gramer yönünden doğru ve anlaşılır ifade etmeyi öğretmek, kommunikativ beceriler aşılamak - karmaşık bir süreçtir ve ilkökul öğretmeninden gergin emek gerektirir. Ana dili üzere fen kurikulumunda gösteriliyor ki, ilköğretimin sonunda öğrenci bazı alışkanlıklarla birlikte, "diyaloga girmek, kendi fikirlerini özgürce ve seri şekilde belirtmek becerisine sahip olmalı, sözlü ve yazılı konuşmada edebi dilin üslup ve normlarına sahiplendiğini göstermelidir" (Genel okullar, 2008: 18).

Öğrencilerin konuşmasını devletin koyduğu standartlar seviyesinde geliştirmek için ilkökullarda konuşma gelişimi üzere işe ciddi yaklaşmak, Azerbaycan dilinin eğitimi için bu konuda yapılacak çalışmaları sistematik ve planlı şekilde düzenlemek, öğrencilerin ilgi ve eğilimlerini dikkate alarak eğitim materyallerinin içeriğinde, biçim ve yöntemlerde rengarenliyi sağlamak önemlidir. İlkokul öğretmeni ders kitaplarında verilen bulguların yanı sıra, çeşitli sepgili çalışmalar, inşa metinleri, didaktik oyunlar hazırlamakla, rengarenk priyomlar düşünmekle öğrencilerin konuşma becerilerinin, iletişim yeteneklerinin gelişmesine, konuşmadan kommunikativ amaçla kullanım kültürünün oluşmasına imkan yaratabilir.

Konuşma gelişiminin tüm yönleri üzerinde yürütülen çalışmalar birbiriyle sıkı bağlıdır. Gerek sözlük, gerekse cümle kurmak becerilerinin gelişimi ile ilgili yapılan faaliyetler öğrencilerin bağlantılı konuşmaya sahiplenmesine hazırlık amacı taşıyor. "İlkokullarda ana dili eğitiminin sonucu öğrencilerin kendi fikrini bağımsız ve bağlantılı verebilme becerisine nasıl sahiplenmeleri ile ölçülür" (Kerimov, 2013: 489) Öğrencilerin bağlantılı konuşmasını geliştirmek - onlara bir takım somut beceriler aşılamak demektir. Öğrencilerin bağlantılı konuşmaya sahiplenme seviyesinin göstergesi olan becerileri aşağıdaki şekilde toplanabilir:

- Verilen konuyu anlamak, idrak etmek, konu ile ilgili gerekli malzeme toplamak, içeriğin ifadesi için dil araçları seçmek, konudan şkenara çıkmadan mahiyeti dolgun ulaştırmak, tarif ettiği olaylara kişisel yaklaşımını bildirmek;
- konunun mahiyetinin açılması için toplanan materyali gözden geçirmek, çözmek, fikrin ifadesi için önemli olanları seçmek, ikinci derecelileri atmak;
- kuracağı metni planlaşdırmağı başarmak: önce planın genel manzarasını düşünmek, daha sonra planın somut maddelerini tanımlamak, onu yazmak, toplanmış ve seçilmiş materyali plana uygun olarak yerleştirmek, hikayeyi, ifade veya inşayı kurmak;
- dil araçlarını seçmek: gerekli leksikani, söz birleşmelerini, farklı cümleleri, metnin bölümlerini, yazılışı zor kelimelerin doğru yazılışını netleştirmek;
- tam olarak metni oluşturmak: inşanın yazılması için zamanı düzgün dağıtmak, önemli olguları bırakmamak için dikkatli olmak, olayların gidişatının tasvirinde devamlılığı beklemek, cümleleri düzgün sintaktik konstruksiyada kurmak ve birbirleriyle bağlamak, yazarken imla kurallarının,

noktalama taleplerinin bozulmamasına gayret göstermek, teknik arızalardan kaçınmak için satır hattını ve haşiyeyi beklemek, kalligrafiya kurallarına riayet etmek;
- yazdığını geliştirmeyi başarmak: bırakılmış hataları bağımsız düzeltere bilmek, gerekirse kurduğu metne eklemeler yapmak, belli kelimeleri daha net olanıyla değiştirmek, tekrarları ortadan kaldırmak, artık olanları kesip atmak.

M.R.Lvov öğrencilerin bağlantılı konuşmasının gelişiminde ilkökul öğretmeninin genel görevlerini aşağıdaki şekilde netleştirir:

Öğrencilerin bağlantılı nutkunun gelişiminde ilkökul öğretmeninin genel görevleri şunlardır:

- Öğrenciler için normal konuşma ortamı sağlamak: büyüklerin konuşmasının kavranılması, kitap okuma, çeşitli televizyon programlarının seyrettirilmesi;
- öğrencileri aktif konuşmaya motive edecek konuşma situasilerinin oluşturulmasını sağlamak, onların çıkarlarını, serbest konuşmaya olan talep ve imkanlarını geliştirmek, kısacası, genel olarak öğrencilerin konuşma pratiğini sağlamak;
- öğrencilerin yeterince sözcük rezervine, gramer forma, sintaktik yapılara, mantıksal ilişkilere sahiplenmesini sağlamak, onların sözlerden kullanımı, yapılar kurmasını, yeni şekiller oluşturmasını etkinleştirmek ve desteklemek, konuşma gelişimi alanında somut becerilerinin oluşmasını sağlamak;
- düzenli olarak öğrencilerin konuşma gelişimi ile ilgili planlanmış işler yapmak (telaffuz, sözlük, morfoloji, sözdizimsel düzeyde) ve bu işi dilbilgisi öğretimi, okuma, öğrenilen materyallerle bağlantılı şekilde gerçekleştirmek;
- sınıfta yüksek konuşma kültürü, düzgün konuşmayla ilgili taleplerin yerine getirilmesi için mücadele atmosferi yaratmak. (Львов, 1985: 7)

Öğrencilerin bağlantılı konuşmasına verilen talepler şunlardır: içeriklilik, mantıklılık, netlik, selislik, açıklık, doğruluk. Öğrenciler tarafından konuşma ödevlerinin yerine getirilme düzeyini değerlendirirken, listelenen talepleri bağlantılı konuşmaya sahiplenmenin göstergeleri (kriteriyası) gibi değerlendirmek gerekir.

Nutuk tefekkür faaliyeti ile sıkı bağlıdır. Modern okul öğrenme sürecinde tefek-kürün gelişmesine büyük özen ayırır. Tefekkür dil materyali olmadan başarıyla inkişaf edemez. Kavramı ifade eden kelimeyi bilmek, insana bu anlayışla ilgili işlemler aprmağa, yani düşünmeye yardımcı olur. "Anlayış tefekkürü" ilkökulda oluşan ve insanın tüm yaşamı boyunca gelişir, teknilleşir. Böylece, dile, söz rezervine ve gramer formlara sahiplenme düşüncenin gelişmesi için zemin oluşturur.

İlkokulda bağlantılı konuşmanın gelişmesi üzere yapılan çalışmanın temel görevi öğrencilere fikirlerini sözlü ve yazılı olarak özgürce ve doğru ifade etmeyi öğretmekten oluşur. Bu görevin yerine getirilmesi öğrencilerin dinleyip anlamasına, anladığına ilişki bildirmesine, özel mülahazalar yürütmesine imkan veren konuşma becerilerinin vahdatda oluşturulması yoluyla gerçekleştirilir. Tüm bu durumlar için toplam nokta odur ki, gerek dinlediğini anlarken, gerekse konuşurken öğrencinin etkinliği metne - onun içeriğine, yapısına, konuşma tertibatına yönelmiş olur.

Böylece, öğrencilerin bağlantılı konuşmasının gelişmesi onlarda "metin" kavramının esas yönlerini içeren bir takım becerilerin formalaştırılmasını gerektirir:

- iletişim - içerik becerileri. Bu, öngörülen materyali bulmak, elde etmek; esas fikri, düşünceyi, içeriği sözlü veya yazılı yolla kitleye ulaştırabilmek becerilerini birleştirir;
- yapı - kompozisyon becerileri. Bu, metni düzgün kurmak: metnin bölümlerini ayırabilmek, toplanan materyali bağlantılı ve seri şekilde yerleştirmek, metnin başlangıcını (zavyazka), doruk ve nihai (razvyazka) bölümlerini düzgün kurabilmeyi öngörüyor;
- ifadenin üslubuna, tipine, amacına uygun dil birimlerinin seçilmesi ile ilgili beceriler;
- metni içerik, yapı, konuşma tertibatı bakımından geliştirmek amacıyla düzenleme becerileri.

Listelenen konuşma becerileri birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Mevcut öğretimin özgünlüğü ondadır ki, o, oluşturulmaya çalışılan becerilerin yoğun ilişkisinin dikkate alınması üzerine kurulur. Öğrencilerin bu ilişkiyi kavraması, bu becerilere, "metin" kavramına ve genel olarak bağlantılı konuşmaya bilinçli şekilde sahiplenmelerinin önemli şartlarından biri olarak kabul edilir.

Konuşma becerilerinin içerikle ilgili yönünü - metin, onun kurulması, canlandırılması ile ilgili bilgiler oluşturmaktadır. Bununla ilgili her bir sınıfta eğitim (I sınıftan başlayarak) konuşma birimi gibi metin üzerinde işten başlar. Metnin temel belirtileri öğrencilerin dikkatine iletiliyor (fikir, içerik bütünlüğü, başlığının, yapısal parçalarının olması, bölümler ve cümleler arasında ilişkinin önemi). Böylece, öğrenciler giderek "metin" kavramının belirtileri ile tanışıyor, metin hakkında bilgileri sınıftan-sınıfa geçtikçe derinleşiyor. Bu bilgiler pratik karakter ve hikaye kurma, ifade, inşa yazısı sırasında uygulanması gereken işlemlerin belirlenmesinin esası olarak görülür.

Konuşma becerileri arasında metnin (ifade ve inşanın) konusunu belirlemek esas fikrini açabilmek becerileri lider pozisyon tutuyor. Öğrencilerde bu becerilerin şekillendirilmesinin önemini dikkate alarak metin üzere çalışma metodikasında bir takım özel priyomlar kullanılır:

- metindeki temel fikri yansıtan başlığın seçilmesi;
- ifade, inşa yazılarına hazırlık, ayrıca yazarın metninin analizi sırasında metnin içeriğinin, yapı ve konuşma tertibatının onun düşüncesinden asılı olmasının dikkate çattırılması;
- formallaştırılmış farklı becerilerin önde gelen becerilere sahiplenmekte rolünün ve öneminin belirlenmesi.

Yapay konuşma situasilerinin oluşturulması götürmenin şartlarının, amacının farkında olunmasını sağlayan priyom gibi uygulanır. Nutuk situasyonu söylemeye ruhlandırıcı motif rolünü oynuyor ve nakil edilmek için öngörülen metnin kurulması görevlerini netleştirir.

Bağlantılı konuşmanın gelişmesi üzere çalışma sisteminde metnin düzenlemek üzere egzersizlere de önemli yer veriliyor. Metnin düzenlemek yoluyla tekmilleştirilmesinin öğretilmesine artık I sınıftan başlamak gerekir. Bu zaman öğrencilere metnin tüm cehetlerinin: içeriğinin, yapısının, dilinin düzenlenmesi öğretilmelidir. Düzenleme çalışmaları ifade ve inşa eğitimi konusunda yapılan çalışmaların mantıksal uzantısı olmakla bu alanda formallaştırılmış becerilerin daha da geliştirilmesi görevini taşımaktadır.

İlkokulun her sınıfında konuşma becerilerinin oluşturulması aşamalar üzere yapılır. Aşamaların içeriği konuşma becerilerinin formallaştırılmasına yönelik eğitimin amaç ve görevleri ile müeyyenleşir. Bu amaç ve görevlerden hareket ederek bağlantılı konuşmanın gelişmesi için çalışma türleri seçilir.

İlkokulda bağlantılı konuşmanın gelişmesi üzere çalışmalar sistemi aşağıdaki türde görevleri kapsıyor: 1) verilmiş kelimelerden cümle kurmak; 2) verilmiş cümlelerden metin oluşturmak; 3) cümlelerinin sınırı bozulmuş metinlerde cümlelerin sınırlarını belirlemek; 4) sorulara cevap vermek; 5) sorular bazında hikaye kurmak; 6) sorular ve resimler bazında hikaye kurmak; 7) seri resimler bazında hikaye kurmak; 8) öncesi verilmiş hikayenin sonunu tamamlamak veya sonu verilmiş hikayenin öncesini oluşturmak; 9) ana bölümü verilmiş hikayenin öncesini ve sonunu kurmak veya ana parçası olmayan hikayenin önemli kısmını oluşturmak; 10) metnin her bir bölümüne soru koyabilmek; 11) metne ad vermek; 12) hikayeyi bitkin bölümlere ayırmak, plan kurmak; 13) metnin üslubunu değiştirebilmek.

II sınıf öğrencileri için bağlantılı konuşmanın gelişmesi üzere çalışmalara örnek verecek

Çalışma. Dağınık verilmiş kelimelerden cümle kurun.

Serçeler, yem, zordur, kışın, bulmak. Kuşlar, yuva, için, düzeltin. Onlar, böcekleri, hasarlı, doğayı, öldürmekle, korurlar. Yaşıyorlar, çölde, develer. Kaktüs, dikenli, yiyorlar, onlar. Develer, olanda, sıcak, onlara, öfkelenirler, çoğu zaman.

Çalışma. Verilen cümleleri doğru sırayla dizerek metin kurun.

Yağış.

Sağanak yağmur yağmaya başladı. Gökten yere ilk yağmur damlaları düştü. İri siyah bulut gökyüzünü kapattı. Gök guruldadı, yıldırım çaktı. Her taraf islandı.

Çalışma. Metinde cümlelerin sınırını belirle

Sabah

çevrede her şey uyanıyor her gül, her yaprak güneşin küçük bir zerresini bile tutmaya çalışıyor ne bitkiler, ne hayvanlar güneşsiz yaşayamıyorlar.

Çalışma. Öncesi verilmiş hikayeyi tamamla.

Altın Güz geldi. Tahir ve Salih herbari düzeltmek için sararmış yaprakları toplamaya gittiler. İki kutu yaprak topladılar. Dinlenmek için sandalyeye oturdular. Aniden ...

Çalışma. Sonuna göre hikayenin öncesini kur.

... Çocuklar kamptan döndüler. Yeni dostlar kazandıklarına göre çok memnun idiler. Şimdi artık onların kendi sınıf arkadaşlarına anlatacak çok anıları vardı.

Çalışma. Metni başka tarzda yaz.

Sincap - küçük orman hayvanıdır. Sincabın uzun, tüylü kuyruğu, iri kulakları olur. Sincabın hem de değerli kürkü var. Kürkünün rengi çeşitli sezonlarda çeşitli renklerde: sarı, gri, hatta siyah renkte olur. Sincabın sağlam dişleri var - onlarla sincap fındık yiyor. Sincaba hızla ağacın en yüksek noktasına tırmanmağa imkan sağlayan uzun tırnakları var. Dallarda serbest hareket eden sincap kolaylıkla bir ağaçtan diğerine zıplayabilir. İhtiyaç yarananda sincap ağacın yüksek noktasından doğrudan yere fırlıyor. Hatta 50 katlı binanın çatısından fırlasa bile sincaba hiçbir şey olmuyor. Bu zaman onun kuyruğu paraşüt fonksiyonunu oynuyor.

"Hikaye kur" oyunu

Donanım: Her oyuncuya zarf verilir. Zarfa farklı kelimeler yazılmış kağıtlar koyuluyor.

Oyunun gidişatı: Katılımcılar aynı zamanda zarflarını açıyorlar ve orda olan kelimelerden öyle cümleler kuruyorlar ki, bağlantılı metin oluşsun.

Kim metni birinci kurarsa 10 puan alır, ikinci olan 9 puan vb.

"Kim daha çok cümle söyleyebilir" oyunu

Oyunun gidişatı: Öğretmen öğrencilere herhangi bir olayı konuşmaya balamağı öneriyor. Daha sonra iki oyuncu seçer. Oyuncular sırayla birer cümle söyleyerek hikayeyi sürdürmeye çalışırlar ki, tam hikaye oluşsun. Örneğin:

1. Öğrenci: Sonbahar geldi. Ormanda hayvanlar kışa hazırlanmaya başladılar

2. Öğrenci: Bir gün Kırmızıpapak ormana gitti. Ormanda Kardelen dolu çemenliye rastladı. Düşündü: - "Şimdi çok Kardelen yığaram". Eğilip güllerden toplamak istedi ki, aniden ses duydu ...

Öğrencilerin bağlantılı konuşumunun gelişiminde, insanların rolü vazgeçilmezdir. İlkokul öğretmenin etkinliği öğrencilerin bağımsızlığının, yaratıcılığının gelişmesine, birbirleriyle ve öğretmenle yoğun işbirliğine dayalı canlı iletişime dahil olunmalarına yönlendirilmelidir. Yaratıcı faaliyet öğrenciyi heyecanlandırmalı, o zaman kendini ifade etmek ihtiyacı oyatmalıdır. İnşalar bu süreçte büyük rol oynuyor.

İlkokul inşaları - verimli faaliyet türü olup bir yandan eğitim konusu, diğer yandan son amaca ulaşmanın - öğrencilerin komunikativ konuşma becerilerinin şekillenmesinin araçıdır. "İnşa yazıda öğrenciler kendi fikirlerini belli kuralla tam, aydın ve sürekli ifade etmek verdiğine sahiplenirler. İnşa yazı öğrencilerin akıl faallığını artırır, onlarda analiz-terkib becerisini geliştiriyor" (Caferova, 2016: 393)

İnşa - yaratıcı çalışmadır. İnşalar öğrencilerden bağımsızlık, etkinlik, ilgi, yazacağı metne bizzat kendisinden bir şeyler katabilmek becerisi gerektirir. İnşalar öğrencilerin şahsiyet olarak formalaşmasını sağlıyor. Öğrenci inşa yazarken içerikle birlikte öğrendiği gramer kuralları uygulama becerisini, kazandığı yazım alışkanlıkları da göstermektedir.

İnşalar materyalin kaynağına, bağımsız icra olunma derecesine, hazırlık yöntemlerine, tür ve diline göre değişir.

İnşalar ayrıca tematik gruplarına göre de ayırt edilebilir. İnşaları aşağıdaki tematik gruplara ayırabiliriz:

1) Yaratıcı inşalar: "Güzellik nedir?", "İyilik nedir?", "Benim üç arzum?", "Beni çok rahatsız ediyor ki, ...", "Afrikalı çocuklara kış hakkında ne anlatırdım?", "Sonbahar yaprağının seyahati" vb.

- 2) Üreme inşalar: "Tavşan hakkında ne biliyorum?", "Benim sadık dostum", "Hayvanlar nasıl kışlıyorlar", "Benim oyuncaklarım", "Bizim sıcak aile" vb.
 - 3) Fantogramlar (Fantogram 1970 yılında G.S.Altşuller tarafından ileri sürülmüş bir ölçek, yaratıcı düşünmeyi geliştirmeye, belli kalemle ilgili basit fantezi priyomları uygulamaya sağlar): "Ben kitabın ağladığını görse idim ne yapardım?", "Güneş kayboldu idi ne olurdu? ", " Kimsesiz adaya gitseydin kendinle ne götürürdün?" vb.
 - 4) Yargı içerikli inşalar: "Sonbaharda ağaçlar yapraklarını neden döküyor?", "Neden yağmur yağıyor?", "İnsana neden dost gerekir?", "Bana neden böyle isim koydular?" vb.
 - 5) Tasviri içerikli inşalar: "İlk kar", "Bizim sınıf odamız", "Benim yaşadığım ev", "Yeni yıl partisi" vb.
- Konuşma egzersizleri sadece konuşma gelişimi için gereken koşullar oluşturulduktan sonra verimli sonuç verebilir. Yani sağlıklı konuşma ortamı, dile ve konuşmaya sürekli dikkat, ilgi yaratılarsa, yapılan konuşma temrinleri, egzersiz ve görevler konuşma gelişiminde olumlu sonuçlar elde etmeye yardımcı olabilir.

Uygulanan konuşma temrinlerinin kısa bir sürede sonuç vereceğini beklemek mantıksızdır. Konuşmanın gelişimi sadece sistematik çalışma mutlak olarak başarıya götürebilir. Konuşma becerileri ve alışkanlıkları aşağıdaki kanun üzere geliştirilmiştir: küçük başarılar büyük uğurlara götürüyor - konuşma gitgide olgunlaşır, zenginleşir.

Sönuç

Böylece, konuşmanın gelişimi üzere iş - öğrencilerin sadece gramer teori ve orfografik alışkanlıklara değil, aynı zamanda konuşma uygulamalarında sözlerin düzgün seslenmesine, onlardan makamına göre yerli yerinde kullanmak, söz birleşmesi, cümle, bağlantılı metin kurmak becerilerine sahiplenmesini öngören çeşitli iştir. Genellikle konuşmanın gelişimi - öğrencilerin konuşma kültürü ve dolayısıyla şahsiyet olarak gelişimi ve oluşumu adına yapılan iştir.

Kaynakça:

- Caferova, N. (2016). *İlkokullarda Azerbaycan dilinin eğitimi metodolojisi* (I kısım). Bakü: 403 s.
- Genel okulların I-IV sınıfları için fen kurikulumları*. (2008). Bakü: "Tehsil", 480 s.
- Kerimov, Y.Ş. (2013). *İlkokullarda Azerbaycan dilinin eğitimi metodolojisi*. Bakü, "Seda" yayınevi, 552 s.
- Жинкин, Н.И. (1999). *Коммуникативная система человека и развитие речи в школе*. М.: Знание, 204 с.
- Львов, М. Р. (1985). *Методика развития речи младших школьников*. М.: Просвещение, 176 с.